

Kerékgyártó Csaba

Korrupcióészlelés a pénzügy-számvitel szakos hallgatók és szakemberek körében

Analysis of Corruption Detection among Students and Professionals of Finance-Accountancy

ÖSSZEFOGLALÁS

A korrupció mindig is egy nagyon izgalmas kutatási téma volt, azonban legalább annyira nagy kihívás is. Napjainkban egyre nagyobb érdeklődés tapasztalható a téma iránt, nem csupán kutatási, hanem nagyobb multinacionális vállalati szinteken is. A kutatásunk célja, a fogalom pontos körülhatárolása mellett, elsősorban több demográfiai csoport közötti korrupciós viszony feltárására és megértésére irányult. A kutatás során először 444 pénzügy-számvitel szakos hallgató, illetve ilyen szakon végzett munkavállaló körében végeztünk vizsgálatot vignetta értékelő rendszer segítségével, arra a kérdésre keresve a választ, hogy az ilyen területen tanulók vagy végzettek hogyan ítélik meg ezt a komplex társadalmi jelenséget az emberek közötti interakciók során. Az eredmények függvényében a leginkább kiemelkedő korrupciós elfogadási tényezőt vettem alapul a kutatás második szakaszában, ahol ezt tovább vizsgálva a szervezeti kultúra dimenzióit hasonlítottam össze egyesével a fent említett idő szerinti korrupció elfogadás mértékével.

Journal of Economic Literature (JEL)

kódok: D73, L20, M14

Kulcsszavak: korrupcióészlelés, szervezeti kultúra, időszerinti korrupció elfogadás

SUMMARY

Corruption has always been a very exciting research topic, but it has also been an equally challenging one. Today, there is a growing interest in the subject, not only at the research level but also at the larger multinational corporate level. The aim of our research, in addition to a precise definition of the concept, was primarily to explore and understand the relationship between corruption and several demographic groups. We first conducted a survey of 444 finance accounting students and graduates using a vignette rating system, seeking to answer the question of how students or graduates in this field perceive this complex social phenomenon in their interactions with others. Depending on the results, I took the most prominent corruption acceptance factor as the basis for the second phase of the research, where I further explored this by comparing the dimensions of organisational culture one by one with the aforementioned time-based corruption acceptance measure.

Journal of Economic Literature (JEL)

codes: D73, L20, M14

Keywords: corruption perception, finance and accounting students

BEVEZETÉS

A korrupció jelensége mindig is izgalmas kutatási kihívást jelentett, hiszen egy ilyen negatívan vélt fogalom kutatása, megértése, összefüggéseinek feltárása nem könnyű feladat, mert a kutatók preconcepciói – de akár a kutatók elfogultsága is – jelentősen torzíthatja az adatgyűjtést, elemzést, és a kutatási folyamat minden aspektusát. E kihívások ellenére azonban egyre nagyobb az érdeklődés a téma iránt, hiszen gazdasági teljesítményünk, befektetési környezetünk és a gazdaság más területeinek megítélése is függ az országban tapasztalható korrupció mértékétől.

A hagyományos közgazdasági megközelítésben leírt korrupciós hatások nem értelmezhetőek mindig könnyen. A korrupció különböző definíciói között azonban találhatunk hasonlóságot.

„A korrupciót mindig egyfajta hatalommal való visszaélésként vagy diszkriminációként azonosítják. Szinte minden korrupcióról szóló könyv és cikk a definíciójának vizsgálatával kezdődik. Az egyik leggyakrabban idézett és használt definíció szerint a korrupció „a köztisztviselők magatartása, amely eltér az elfogadott normáktól a magáncélok kiszolgálása érdekében” (Huntington, 2017).

Ezt az állítást támasztja alá, hogy az úgynevezett „elfogadott normák” időről időre változnak. A korrupció meghatározása nem mindig egyértelmű. Egy adott helyen és időben a normákat nem mindenki érzékeli azonos értelemben, módon. Ami azonban mindig közös értelmezésként jelenik meg, hogy a korrupciót negatív dolognak tekintik: mindig deviáns magatartásként jelentkezik. Fontos felismerni, hogy a korrupció megítélése döntő jelentőségű a jelenség megítélésében, és ezt a felfogást nagymértékben befolyásolják a gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális tényezők, valamint a munkahelyi környezet.

A téma esetében szerettem volna a korrupciót a szervezeti kultúra szintjén is megvizsgálni, és a kapott eredményeket diagramm és táblázat formájában elemezni. Fontos megemlíteni, hogy maga a korrupció egy nagyon részletes és széles skálán mozgó fogalom, így a pontos meghatározás érdekében vizsgált csoportokat szűkíteni kellett.

A kutatást két szakaszra osztottuk. Első részben szerettem volna a négy demográfia csoport közül azt a csoportot alapul venni, amire a másik három demográfiai csoport ráépül, így a diákok hozzáállásának a vizsgálatával kezdtük, akik még 2023-ban is tanulják a pénzügyi és számviteli folyamatok vizsgálatát, elemzését, dokumentálását.

A vizsgált kérdés az, hogy hogyan viszonyulnak a korrupcióhoz, mint létező jelenséghez, illetve mennyire zárkóznak el az ilyen korrupciós helyzetektől, összehasonlítva azokkal, akik ilyen szakon végeztek és már dolgoznak. Ezzel arra a kérdésre keressük a választ, hogy vajon ebben a homogén szakmacsoportban a munka világa megváltoztatja-e a korrupcióhoz való hozzáállást.

A kutatás második szakaszában a fent említett szervezeti kultúra dimenziókat vizsgáltuk négy demográfiai csoportokon keresztül.

A KORRUPCIÓ FOGALMI MEGKÖZELÍTÉSE, SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

A szakirodalom gyakran különbséget tesz olyan országok gazdasági szereplői között, ahol az életszínvonal mértéke alacsony vagy éppen magas. Az alacsony életszínvonal, aminek az átlagbér alatti jövedelem az egyik kiváltó oka, és a munkáltató által biztosított rossz munkakörülmények növelik a korrupció esélyét, míg a fejlettebb, magasabb jövedelmi szinttel rendelkező társadalmi rétegekben a korrupciót inkább tekintik elszigetelt esetnek, mintsem egy valódi megszokott jelenségnek (Afonso et al., 2022).

A korrupció elleni küzdelem folyamatosan jelen van bármilyen demográfiai csoportban (-Takács et al., 2011), melynek feltérképezése, behatárolása több szinten is folyik. A határmechanizmus egy meghatározó kulcsfontosságú jelenség, amelynek azonosítása, behatárolása elengedhetetlen a komplex társadalmi jelenség működésének a megértéséhez. (Fath – Kay, 2018; Mocan, 2008).

Mivel a társadalmat mind horizontálisan (azaz társadalmi rétegen belüli), mind vertikálisan (társadalmi rétegek közötti) átjárja a korrupció, azonosításnak több szinten kell végbemennie.

A korrupció szinte mindenki számára más és más jelent. (Réthi et al., 2019)

A kutatási módszerek többsége elméleti, empirikus vizsgálatokkal ritkábban találkozunk főként a téma érzékenysége miatt. Közismert, hogy a korrupció mérése, és az általa okozott károk meghatározása rendkívül nehéz, mivel a jelenség többnyire nem a felszínen, nem a nyilvánosság és a kutatók előtt zajlik. (Kása – Réthi, 2021)

Mindazonáltal számos próbálkozás ismert a jelenség által okozott károk számszerűsítésére. (Budsaratragoon – Jitmaneroj, 2020; Kaufmann et al., 2011; Ko – Samajdar, 2010) Több, nemzetközileg elismert szervezet is rendszeresen publikál ilyen méréseket, proxy mutatókat. (Transparency International: Corruption Perceptions Index; World Bank: Annual Report on Anti-Corruption; United Nations Development Programme: Integrity Index; Bertelsmann Stiftung; Bertelsmann Transformation Index; Freedom House: Freedom in the World report; European Union: Anti-Corruption Report; Global Integrity: The Global Integrity Report; International Budget Partnership: Open Budget Index; World Economic Forum: Global Competitiveness Report) (Réthi, 2017).

Az egyetemi hallgatók körében mért kor-

rupciótűrés is nagymértékben meghatározza a jövőbeli korrupcióellenes hatásokat. Ha a tanulók erősen elutasítják a korrupciót és alacsony a korrupciótűrő képességük, ez azt jelenti, hogy a kockázatok magasak lesznek a jövőben, és kikerülve az egyetemről hajlamosak lesznek elkerülni a korrump helyzeteket, sőt nagymértékben megtagadják magát a korrupciót is. (Jiang et al., 2013; Pickave, 2016; Stevens, 2007)

Az eddig elvégzett kutatások alátámasztják, hogy az egyetemisták általában komolyan tartják a jelenlegi korrupciós jelenségeket a gazdasági egyetemeken is (Husted, 2002; Simpser, 2020). A különböző korrupciós jelenségekkel szemben alacsony toleranciát és magas korrupcióellenes részvételi hajlandóságot mutatnak. Tanulmányaik során határozottan elítélik a korrupció minden formáját, és inkább kerülnek az olyan kétes helyzeteket, amelyek korrupciós szerepbe sodorhatnák őket. (Dai, 2014)

Véleményünk szerint az egyetemi hallgatók alacsony toleranciája és magas antikorrupciós részvételi hajlandósága a jövőbeni korrupcióellenesség alapja. Tapasztalatok alapján, amikor az egyének közvetlenül részt vesznek a korrump tevékenységben, nagymértékben torzítják az észlelést, mert saját megérzéseikre hagyatkoznak, így az eddig szerzett a negatív tapasztalatok ezekben a helyzetekben döntően befolyásolják a korrump viselkedés megítélését (Hauk et al., 2022; Traikova et al., 2017).

Ez a mechanizmus a korrupció iránti érzékenységre is kihat. A negatív tapasztalatok és a korrupció iránti érzékenység szintén befolyásolják az egyének viselkedését, és egymást kölcsönösen erősítve reprodukálják ezt a viselkedést. Az egyén szintű kapcsolatok feltárásával kapcsolatban még van lehetőség további kutatásokra, ezért célom, hogy mélyebben megértssem a korrupció iránti érzékenység, a kapcsolódó tapasztalatok és a viselkedés közötti kapcsolatokat, és jobban feltérképezem a kulturális

vonások hatását az egyén korrupcióról alkotott felfogása tekintetében (Andersson – Heywood, 2009; Gilman, 2018; Zhan et al., 2021).

A korrupció a szervezeti kultúra tükrében is jól vizsgálható, mivel – ahogy minden más folyamat – a mindennapi életünk része, így a kultúránk aktív részét is képezi. Hofstede holland tudós nevéhez fűzhető a hat kultúrdimenzió, aminek segítségével szeretném megvizsgálni a fent említett kutatási témát. (Hao et al., 2021).

- Hatalmi távolság: Az emberek közötti különbségek feltárása során kapott olyan mértékű egyenlőtlenségről van itt szó, amit még el tudunk fogadni.
- Individualizmus vagy kollektívizmus: A kultúrába tartozó ország vagy csoport, mit részesít előnyben: azt ha valaki egyénként vagy csoportosan gondolkodik és hoz döntést (Sánchez-Vidal et al., 2024).
- Maszkulinitás vagy feminitás: Itt a tipikus női és férfias jegyekre gondolunk, amik egy ország esetében sokszor veleszületett vagy előre kódolt tulajdonságok. A „férfias” kultúra esetében a tagok számára fontos a verseny, a sikerorientáltság, a kitartás, a keményen, nehezen elért munka. Ezzel szemben a „nőiesebb” kultúrákban nagyobb hangsúly kerül a szolidaritásra, a csoport tagjai közötti együttérzésre és a támogató hozzáállásra (Laver, 2014).
- Bizonytalanságkerülés: Egy társadalom mennyire igényli vagy éppen fogadja el, ha minden egy előre meghatározott, elvárt és megtervezett vonal mentén halad. Ezt leginkább egy skálán lehetne ábrázolni, aminek az egyik végén azon egyének állnak, akik nem engedik, ha nem csoportként gondolkozunk, a másik végén pedig személyek, akik toleránsabbak az eltérő véleménnyel szemben, és sokszor támogatásukat fejezik ki az újító ötletek irányába (Srirejeki, 2020).

- Hosszú vagy rövidtávú orientáció: Az orientációt itt egy időskála mentén lehetne leginkább megfogalmazni, aminek szintén két véglete van. Egyik végén az egyének teljesen a jövőre gondolnak, és a megtagadás, a tervezés, a kiszámíthatóság, a változásokon alapuló újítások a fő gondolatmenetük, ellenben azokkal, akik a nemzetük múltjában elért büszkeségében látják a jövő eredményeit (Qu et al., 2019).
- Elnéző vagy visszafogott magatartásforma: A kultúra mennyire elnéző és elfogadó bizonyos társadalmi szintek kulturális és szórakozási viselkedésével, illetve mennyire visszafogott vagy korlátozott a szigorú szociális normák miatt (Klitgaard, 2017).

MÓDSZERTAN

Kutatási kérdések, hipotézisek

Azt gyanítjuk, hogy az egyetemeken pénzügy és számviteli szakjain végzett hallgatók között szóba kerül az etikus, felelős magatartás, mint fogalom, hiszen a tantárgyakba ez be van építve (etikus vállalat, üzleti etika, felelős- és fenntartható menedzsment). Szeretnénk összehasonlítani a korrupciós helyzethez kapcsolódó viszonyt olyan diákok körében, akik még csak könyvből tanulják a pénzügyet, illetve számvitelt és így nagy valószínűséggel csak elméletként találkoznak egy korrupciós helyzettel, azokkal a dolgozókkal, akik pénzügyi-számviteli tanulmányaik után már munkavállalók akár egy kisebb kkv szektorban vagy egy nagyon összetettebb hálózaton alapuló multinacionális vállalatnál.

- Q1: Van-e eltérés a pénzügy-számvitel szakos hallgatók és az e szakon végzettek korrupcióérzékenysége között?
- H1: Az egyetemi hallgatók korrupcióval szembeni hozzáállását a munkaerőpiac megváltoztatja.

Adatgyűjtés

Kutatásunk során egyetemi hallgatókat, és hazai tulajdonú, illetve multinacionális vállalatoknál vagy állami szférában dolgozó munkavállalókat kérdeztünk meg közvetlen megkereséssel 2023-ban. Arra kértük őket, hogy a módszertanban bemutatott négy szempont alapján értékeljék a 20 korrupciós helyzetet leíró vignettát:

- mennyire tartják elfogadhatónak a korrumpáló (kezdeményező) viselkedést (elfogadás);
- mennyire valószínű, hogy egy ilyen helyzetben maguk is hasonlóan viselkednének (cselekvés);
- mennyire tartják elfogadhatónak a korrumpált (elfogadó) viselkedést (elfogadás)
- mennyire valószínű, hogy egy ilyen helyzetben maguk is hasonlóan viselkednének (cselekvés).

A cikk megírása során arra fektettük a hangsúlyt, hogy a kinyert számszerű adatok alapján mennyire elfogadók az általunk megvizsgált 400 fős csoport tagjai. A vizsgálat négy demográfiai csoportot érintett: pénzügyet és számvitelt tanuló diákokat, valamint hazai tulajdonú vállalatoknál, multinacionális cégeknél vagy az állami szektorban dolgozó munkavállalókat.

KUTATÁSI MODELL

A kutatási modellt az alábbiak szerint épül fel.

1. A korrupció során megszerezhető előny jellege:
 - Anyagi előnyszerzés (A): a korrupciós ügylet során a korrupció kezdeményezője annak reményében – akár azt elvárva – cselekszik korrumpált módon, hogy természetbeni juttatást vagy egyéb (nem pénzügyi, sem nem időnyeresi, befolyásszerzési) előnyt, nyereséget szerez.
 - Időbeli előnyszerzés (I): a korrupciós ügylet

let során a korrupció kezdeményezője annak reményében – akár azt elvárva – cselekszik korrumpált módon, hogy valamilyen időbeliséghez kötődő előnye származik belőle.

- Közvetlenül nem produktív (járadék) előnyszerzés (J): a korrupciós ügylet során a korrupció kezdeményezője annak reményében – akár azt elvárva – cselekszik korrumpált módon, hogy valamilyen pénzügyi előnye származik belőle, de a korrumpált cselekedet nélkül is létrejönne a tevékenység, csak annak minőségjavulását várjuk el. Tehát nem a „mi” magatartásunk miatt jön létre a tevékenység, ezért nevezzük közvetlenül nem produktívnak.
 - Befolyásszerzés (B): a korrupciós ügylet során a korrupció kezdeményezője annak reményében – akár azt elvárva – cselekszik korrumpált módon, hogy hatalmi helyzetben (akár információs előnyből fakadóan) pozitív irányú változás álljon be saját érdekeinek hatékonyabb érvényesítése érdekében.
2. A korrupció elkövetésének környezete (szektor):
 - A magánszemélyek közötti vizsgálat során az egyének nem üzleti partnerek, és nem feltételezzük, hogy szoros vagy hosszútávú ismertség áll fenn közöttük, csupán az egymás közötti előnyszerzésre irányuló korrupciós helyzet meglétét jelenti.
 - Üzleti környezetben/kapcsolatrendszerben elkövetett feltárás esetén a két üzleti fél olyan situációban helyezkedik el, aminek a kimenetele lehet akár versenyelőny vagy akár tárgyilagos pénzügyi pozíció szerzés is.
 - Állami/kormányzati szereplő bevonásával elkövetett folyamat következtében akár jobb versenyelőny, akár beruházások esetén pozitívabb elbírálás megszerzése a cél.

3. A korrupciós cselekmény gyakorisága:
 - Egyszeri alkalommal elkövetett: ad hoc, rendszertelen, kiszámíthatatlan jellegű, nem tervezhető korrupció.
 - Rendszeres, tervezhető korrupció, esetében a felek havonta vagy akár hetente juttatja egymást előnyösebb helyzetbe.
4. A korrupció súlyosságának szintje:
 - Enyhe szintű, amely szinte sokszor csak pozitívabb megítélés megszerzését jelenti.
 - Közepes szintű alatt értjük a kimutatható haszonszerzésre irányuló korrupciós folyamatokat.
 - Durva szintű, mely esetén a felek egymást tartósan fennálló pozitív pozícióba helyezik akár egy tendertárgyalás vagy egy üzleti piacszerző tárgyalás esetén.
5. Korrupciót elkövető neme
 - Férfi korrumpál férfit
 - Férfi korrumpál nőt
 - Nő korrumpál férfit
 - Nő korrumpál nőt

KOMPOZIT VÁLTOZÓK

A megszerzett információkat először egy séma mellett csoportosítanom kellett, hogy valahogy mérhető adatokká tudjam formálni. Ezek lettek a kompozit változók, amik több szempont szerint kategorizálják a mintámat.

- Az anyagi előnyszerzéssel járó szituációk és ezek átlagából készült mutató. [AT_E: Anyagi, elfogadás] Olyan szituációkat értünk ezalatt, ahol az alany anyagi hozzájárulást fizet azért, hogy elkerülhessen egy számára hátrányos helyzetet. Például, amikor valaki díjfizetés nélkül parkol, vagy egy vállalat úgy ír ki egy tendert, hogy már előre eldöntötte, melyik vállalkozót szeretné nyertesként kihirdetni.
- Az idő szempontjából előnyszerzéssel járó szituációk és ezek átlagából készült mutató: [IT_E: Idő, elfogadás] Ebben az esetben a korrupciót elkövető személy fizet azért, hogy idő szempontjából előnyösebb helyzetbe tudja magát juttatni. Például, ha valaki előre meg tud vásárolni egy jegyet egy rendezvényre a hivatalos jegy értékesítési dátum előtt, vagy ha orvosi várólistán szeretnénk a várakozási időt csökkenteni.
- A járadék szempontjából előnyszerzéssel járó szituációk és ezek átlagából készült mutató: [JT_E: Járadék, elfogadás] Rendszeres plusz bevétel reményében, amit nevezünk itt jövedelemnek, a korrumpáló személy fizet azért, hogy ezt jogtalanul magának megszerezhesse: A diákok esetében a közelmúltban eléggé gyakorinak bizonyult a diákmatrica vásárlás. A megvásárolt juttatás lehetőséget biztosított az illetőnek kedvezményes jegy vagy bérlet kiváltására.
- A befolyás szempontjából előnyszerzéssel járó szituációk és ezek átlagából készült mutató: [BT_E: Befolyás, elfogadás] A befolyás, legyen szó üzleti vagy magánéleti területről, könnyen átváltható pénzre, és talán éppen ezért ez a leginkább hatalomhoz vezető tényező a többi közül. Aki befolyást szerez, az egyszerre képes hatni a pénzre, az időre és a haszonra is.
- A magánszektor szempontjából előnyszerzéssel járó szituációk és ezek átlagából készült mutató: [MT_E: Magánszektorban, elfogadás]
- Az üzlet szempontjából előnyszerzéssel járó szituációk és ezek átlagából készült mutató: [UT_E: Üzleti szektorban, elfogadás]
- A kormányzati szempontból előnyszerzéssel járó szituációk és ezek átlagából készült mutató: [KT_E: Üzleti szektorban, elfogadás]

1. táblázat: A négy demográfiai csoport korrupcióhoz való viszonyulása a fő kompozit változókon keresztül

	egyetemi hallgatók	hazai tulajdonú vállalat	multinacionális vállalat	állami szféra
AT_E	2,73	2,93	2,55	2,92
IT_E	3,75	4,03	3,77	4,32
JT_E	2,85	3	2,73	2,92
BT_E	3,07	3,22	3,16	2,92

Forrás: Saját szerkesztés

- A gyakoriság szempontjából egyszeri előnszerzéssel járó szituációk és ezek átlagából készült mutató: [ET_E: egyszeri előnszerzés, elfogadás]
- A gyakoriság szempontjából rendszeres előnszerzéssel járó szituációk és ezek átlagából készült mutató: [RT_E: rendszeres előnszerzés, elfogadás]

Jelen cikkben a teljes modell paraméterei közül a következőket vizsgáljuk:

- Korrupciós helyzet megítélése: mennyire fogadják el az alanyok a korrupciós helyzetbe került szereplők viselkedését?
- Milyen területen történik a leírt korrupciós eset?
- Milyen előnszerzéshez vezet a korrupcióban való részvétel?

KUTATÁSI EREDMÉNYEK ELSŐ SZAKASZA

Az általunk készített diagramok részletesen prezentálják a négy demográfiai csoport elfogadási hajlandóságát az általunk szimulált

korrupciós helyzetekhez. A vizsgálathoz használt vignetta teljesen lefedi a valóságban fellelhető szituációkat úgy, hogy közben egy 1-től 9-ig terjedő skálán értékeli azokat. Az elsőnek készített táblázat adatai alapján kiemelkedő hajlandóságot mutatnak a korrupció elfogadására az állami szektorban dolgozó munkavállalók az egyetemi hallgatókkal szemben az idő szerinti kompozit változók alapján. Tovább elemezve az adatokat, látjuk, hogy a jövedék és a befolyás szerinti elfogadás azonos megoszlásban mozog a négy demográfiai csoport között, azonban a várthoz képest az anyagi korrupció elfogadása minden csoport esetében, azon belül is leginkább az egyetemi hallgatók körében a legalacsonyabb. A demográfiai csoportokat megtartva a jelenleg munkatevékenységet végző munkavállalókat három szektorba csoportosítottuk: magán, üzleti és kormányzati. Az adatok alapján a válaszadók közül a kormányzati és a magánszektor szereplői a leginkább elfogadóak a korrupciós helyzetekkel szemben, míg az üzleti szektorban a legelutasítóbb hozzáállás figyelhető meg.

2. táblázat: Korrupció elfogadása munkavállalási szektorok alapján

	egyetemi hallgatók	hazai tulajdonú vállalat	multinacionális vállalat	állami szféra
MT_E	3,41	3,47	3,34	3,53
UT_E	2,19	2,42	2,08	2,08
KT_E	3,35	3,37	3,06	3,53

Forrás: Saját szerkesztés

3. táblázat: *Elfogadás a korrupciós helyzetek gyakoriságára vonatkozóan*

	egyetemi hallgatók	hazai tulajdonú vállalat	multinacionális vállalat	állami szféra
RT_E	3,38	3,53	3,22	2,73
ET_E	3,04	3,24	3,01	3,40

Forrás: Saját szerkesztés

Az egyetemi hallgatók és a vizsgált további három demográfiai csoport hozzáállásai között nem mérhető számottevő eltérés. A diákok korrupcióval kapcsolatos megítélése kis eltérésekkel ugyan, de szinte azonos a kormányzati és a magánszektorban esetében.

A korrupció gyakoriságát szeretnénk volna felmérni a fent említett csoportok tagjai között. Az adatokat megvizsgálva látjuk, hogy közel azonos értékek között mozognak a kompozit változók. Az állami szférában dolgozók a legkevésbé elfogadóak a rendszeres korrupciós tevékenységekkel szemben, az egyszeri esetekben viszont a legmegengedőbbek. Az egyetemi hallgatók teljesen ellenkezően vélekedtek a rendszeres és egyszeri korrupciós tevékenységekről, mint az előbb említett demográfiai csoport. A hazai és a multinacionális vállalatoknál dolgozók csoportja szinte azonos mértékben ítéli el a korrupció gyakoriságát.

A KUTATÁSI EREDMÉNYEK MÁSODIK SZAKASZA

A megvizsgált adatok alapján a korrupció idő szerinti elfogadása, ami leginkább kiemelkedik a többi kompozit változó közül. A kulturális dimenziókat (hatalmi távolság, individualizmus vagy kollektívizmus, maskulinitás vagy feminitás, bizonytalanságkerülés, hosszú vagy rövidtávú orientáció, elnéző vagy visszafogott magatartásforma) erre rávetítve szeretnénk összehasonlítani. Az alábbi táblázat prezentálja, hogy a fent említett kultúra dimenziók hogyan érvényesülnek a négy demográfia csoport körében. Egyesével megvizsgálva ezeket a csoportokat látjuk, hogy más és más eredményeket kapunk, ahogyan a kutatás első szakaszában is. Az egyetemi hallgatók körében leginkább a hatalmi távolság és a kollektívizmus, ami irányadóak. Az eredmények az elvárásainknak megfelelően ala-

4. táblázat: *Elfogadás a korrupciós helyzetekre összegezve*

	egyetemi hallgatók	hazai tulajdonú vállalat	multinacionális vállalat	állami szféra
AT_E	2,73	2,93	2,55	2,92
IT_E	3,75	4,03	3,77	4,32
JT_E	2,85	3,00	2,73	2,92
BT_E	3,07	3,22	3,16	2,92
MT_E	3,41	3,47	3,34	3,53
UT_E	2,19	2,42	2,08	2,08
KT_E	3,35	3,37	3,06	3,53
ET_E	3,04	3,24	3,01	3,40
RT_E	3,38	3,53	3,22	2,73

Forrás: Saját szerkesztés

kultak, mivel az egyetemi évek alatt tanulja meg ez a demográfiai csoport, hogy milyen egyénként gondolkodni, cselekedni, és próbálja a hatalmi távolságokat is lassan beazonosítani, feltérképezni.

A kutatás első szakaszában azt az eredményt kaptuk, hogy a multinacionális demográfiai csoport korrupcióval kapcsolatos elfogadása, ha nem is teljesen, de nagyban azonos az egyetemista hallgatók korrupció észlelésének szintjével. A szervezeti kultúra tekintetében azonban ez teljesen ellentmondásos. Nem ugyanazok a kultúra dimenziók érvényesülnek mind a két csoport esetében. A multinacionális vállalatoknál dolgozó munkavállalók körében inkább a megengedés az, ami leginkább dominál és a kollektívizmus, ami legkevésbé. A négy demográfiai csoport esetében leginkább az állami szféra az, ahol a bizonytalanságkerülés érte el a legmagasabb értéket, valamint a hatalmi távolság és a maszkulinitás is erősen jelen van.

Megvizsgálva az adatokat a négy demográfiai csoport egészére vonatkozóan, azt a következtetést tudjuk levonni, hogy az állami majd a hazai tulajdonú vállalatok, illetve multinacionális vállalatnál dolgozó munkavállalói csoportoknál sokkal erőteljesebben jelen vannak a szervezeti kultúra elemei, mint az egyetemi hallgatók körében.

A demográfiai csoportokat mélyebben vizsgálva, liberális regressziós modellt alkalmaztunk, amely esetében a kiemezett kulturális dimenziók

és a korrupcióelfogadás közötti kapcsolat erősségét szeretnénk volna meghatározni a fent említett négy csoport esetében. A kapott értékek abszolút értékét vettük figyelembe, mivel a lineáris függvény szigorúan monoton növekvő, így az értékeket is ezek alapján értelmeztük.

Látható, hogy a regresszió függvény hasonló értékeket vesz fel az egyetemista és a multinacionális vállalatnál dolgozó munkavállalók esetében is. A bizonytalanságkerülés és a megengedés az, ami leginkább dominál. A függvény csupán a kapcsolat erősségére utal, pontos értékét nem tudjuk meghatározni, de nem is ez volt a cél. A hazai tulajdonú vállalatok esetében láthatjuk, hogy a korrupció elfogadása és a bizonytalanságkerülés negatív értéket mutat, azonban mivel abszolút értékben értelmezzük a kapcsolat erősségét, ez nagyon erősnek tekinthető. A hatalmitávolság, a maszkulinitás és a hosszútávú orientáció is erősen kapcsolódik a korrupció elfogadásának mértékéhez. A demográfiai csoport jelentős mértékben tükrözi a hazai kultúra sajátosságait, és mivel ebbe a csoportba magyar vállalatok tartoznak, érthető, hogy ezek a kulturális dimenziók a korrupció elfogadásaszempontjából is megjelennek.

Az állami szférában a korrupció elfogadásának mértéke és a hatalmi távolság kulturális dimenziója között mutatkozik a legerősebb kapcsolat, azonban a többi kulturális dimenzió esetében nem figyelhető meg ilyen szoros összefüggés.

5. táblázat: A szervezeti kultúra alakulása egyes demográfiai csoportok esetében

	egyetemi hallgatók	hazai tulajdonú vállalat	multinacionális vállalat	állami szféra
Bizonytalanságkerülés	0,00	-0,07	-0,02	0,22
Hatalmi távolság	0,10	-0,02	-0,11	0,14
Maszkulinitás	-0,15	0,09	-0,10	0,21
Hosszú távú orientáció	-0,11	0,05	0,00	0,05
Engedékenység	-0,21	0,03	0,05	0,10
Kollektívizmus	0,13	0,07	-0,13	-0,08

Forrás: Saját szerkesztés

6. táblázat: Időbeli korrupcióészlelés, és a szervezeti kulturális dimenziók közötti kapcsolat

	egyetemi hall- gatók	hazai tulaj- donú vállalat	multinacioná- lis vállalat	állami szféra
Bizonytalanságkerülés	-0,146	-0,303	-0,315	-0,110
Hatalmi távolság	0,053	0,210	-0,088	-0,273
Maszkulinitás	0,083	0,226	0,089	0,127
Hosszú távú orientáció	-0,004	0,203	0,145	0,181
Engedékenység	0,375	0,087	0,189	0,130
Kollektívizmus	-0,003	0,120	0,043	-0,199
F	2,192	4,550	2,709	1,970
Sig	0,053	0	0,017	,088c
R-sq	0,154	0,179	0,129	0,191

Forrás: Saját szerkesztés

KÖVETKEZTETÉSEK

Kutatásunk során több kérdésre is kerestünk választ. Elsősorban azt szerettük volna megvizsgálni, hogy a munkakörnyezet jelenlegi magyarországi sajátosságai milyen mértékben befolyásolják a munkavállalók korrupcióval kapcsolatos megítélését. A kutatás összetettsége miatt a leginkább domináló korrupció elfogadási tényezőt alapul véve, megvizsgáltuk először a kulturális dimenziók jelenlétét a négy demográfiai csoport esetében, majd a liberális regresszió modellt alkalmazva bebizonyítottuk, hogy az első szakaszban feltett kérdés, részben igaznak bizonyult, a munkakörnyezet befolyásolja a korrupció elfogadásának erősségét egy munkavállaló esetében.

A kutatás kezdetén feltételeztük, hogy az egyetemisták tanulási környezete és a munkavállalók munkahelyi környezete eltér egymástól, mivel utóbbinál konkrét elvárásoknak kell megfelelni. Ugyanakkor azt is feltételeztük, hogy a korrupció mindkét környezetben jelen lehet. Az ábrák és a kutatási adatok elemzése megerősítette, hogy bár az egyetemi környezet bizonyos védőhálót nyújt és formálja a hallgatók értékrendjét, a tényleges munkakörnyezet sok esetben jelentősen átformálhatja a korrupció elfogadásával kapcsolatos

nézeteiket. Az adatok alátámasztják, hogy a multinacionális vállalatoknál dolgozó munkavállalók és az egyetemisták korrupció elfogadása sokban megegyezik és leginkább az idő szerinti korrupció elfogadást tekintik legkevésbé elutasítóknak.

Tovább elemezve a szervezeti kultúra perspektívájából, arra a következtésre jutottunk, hogy a fent említett két demográfiai csoport között ugyanúgy kicsi az eltérés, amikor a csoportban jelenlevő kulturális dimenziók és korrupció elfogadása közötti kapcsolat erősséget akarjuk elemezni.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Afonso, Oscar – Bandeira, Ana Maria – Lima, Pedro G. (2022). Growth and welfare effects of corruption penalties. *Economic Systems*, 46(3), 101004. <https://doi.org/10.1016/j.ecosys.2022.101004>
- Andersson, Staffan – Heywood, Paul M. (2009). The Politics of Perception: Use and Abuse of Transparency International's Approach to Measuring Corruption. *Political Studies*, 57(4), 746–767. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2008.00758.x>
- Budsaratragoon, P. Pornanong – Jitmaneeroj, Boonlert (2020). A critique on the Corruption Perceptions Index: An interdisciplinary approach. *Socio-Economic Planning Sciences*, 70, 100768. <https://doi.org/10.1016/j.seps.2019.100768>
- Dai, Yali (2014). Analysis on Educational Function of Tour-

- ism Development. *Proceedings of the 2014 International Conference on Education Technology and Information System (ICETIS 2014)*, 115. <https://doi.org/10.2991/icetis-14.2014.53>
- Fath, Sean – Kay, Aaron C. (2018). “If hierarchical, then corrupt”: Exploring people’s tendency to associate hierarchy with corruption in organizations. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 149, 145–164. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.obhdp.2018.10.004>
- Gilman, Stuart C. (2018). To Understand and to Misunderstand How Corruption is Measured: Academic Research and the Corruption Perception Index. *Public Integrity*, 20(sup1), S74–S88. <https://doi.org/10.1080/10999922.2018.1472974>
- Hao, Jie – Pham, Viet – Sánchez, Danieal – Sánchez, Juan Manuel (2021). Perceptions of corporate corruption culture and debt contracting. *Journal of Corporate Finance*, 71, 102121. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2021.102121>
- Hauk, Esther – Oviedo, Monica – Ramos, Xavier (2022). Perception of corruption and public support for redistribution in Latin America. *European Journal of Political Economy*, 74(January), 102174. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2021.102174>
- Huntington, Samuel P. (2017). Modernization and Corruption. In *Political Corruption* (pp. 253–264). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315126647-24>
- Husted, Bryan W. (2002). Culture and international anti-corruption agreements in Latin America. *Journal of Business Ethics*, 37(4), 413–422. <https://doi.org/10.1023/A:1015248921716>
- Jiang, Guoping – Lo, T. Wing – Li, Carrie (2013). Youths’ views on corruption control in China: Politics and social censure. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 57(12), 1498–1521. <https://doi.org/10.1177/0306624X12457351>
- Kása, Richárd – Réthi, Gábor (2021). *Cultural aspects of corruption perception – Detailed Research Plan*. Cobra-research.com
- Kaufmann, Daniel – Kraay, Aart – Mastruzzi, Massimo (2011). The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues. *Hague Journal on the Rule of Law*, 3(02), 220–246. <https://doi.org/10.1017/S1876404511200046>
- Klitgaard, Robert (2017). Corruption Across Countries and Cultures. *RELX Group (Netherlands)*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3035100>
- Ko, Kilkon – Samajdar, Ananya (2010). Evaluation of international corruption indexes: Should we believe them or not? *The Social Science Journal*, 47(3), 508–540. <https://doi.org/10.1016/j.soscij.2010.03.001>
- Laver, Roberto C. (2014). Systemic Corruption: Considering Culture in Second-Generation Reforms. *RELX Group (Netherlands)*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2446657>
- Mocan, Naci (2008). What determines corruption? International evidence from microdata. *Economic Inquiry*, 46(4), 493–510. <https://doi.org/10.1111/j.1465-7295.2007.00107.x>
- Pickave, Martin (2016). In Aristotle’s On Generation and Corruption. *Hopos-The Journal of The International Society For The History of Philosophy of Science*, 6(1), 181–184. <https://doi.org/10.1086/685562>
- Qu, Guangjun – Slaughter, Bob – Sylwester, Kevin – Doiron, Kyle (2019). Explaining the standard errors of corruption perception indices. *Journal of Comparative Economics*, 47(4), 907–920. <https://doi.org/10.1016/j.jce.2019.07.003>
- Réthi, Gábor (2017). *A korrupció kultúrája*. Miskolci Egyetem.
- Réthi, Gábor – Kása, Richárd – Szegeci, Krisztina – Hauber, György (2019). Korrupciós szint mérési lehetősége kkv-k esetében. In Miklós Gubán & Richárd Kása (Eds.), *Logisztika-Informatika-Menedzsment Nemzetközi Konferencia 2019* (pp. 12–117). Budapesti Gazdasági Egyetem Gazdálkodási Kar Zalaegerszeg.
- Sánchez-Vidal, F. Javier – Ramón-Llorens, M. Camino – La Rocca, Maurizio (2024). Corruption and intrapreneurship. *International Business Review*, 33(1), 102173. <https://doi.org/10.1016/j.ibusrev.2023.102173>
- Simpser, Alberto (2020). The Culture of Corruption across Generations: An Empirical Study of Bribery Attitudes and Behavior. *Journal of Politics*, 82(4), 1373–1389. <https://doi.org/10.1086/708501>
- Srircjekí, Kiky (2020). Corruption and Culture: Revisiting the Claim of its Relationship. *EDP Sciences*, 86, 1037. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20208601037>
- Stevens, Annick (2007). The generation of corruption. *Revue Philosophique de Louvain*, 105(1–2), 204–207.
- Csapodi Pál – Takács István – Takácsné György Katalin (2011). A korrupció, mint deviáns társadalmi attitűd. *Pénzügyi Szemle*, 56(1), 26–42.
- Traikova, Diana – Manolova, Tatiana S. – Möllers, Judith – Buchenrieder, Gertrud (2017). Corruption Perceptions and Entrepreneurial Intentions in a Transitional Context—The Case of Rural Bulgaria. *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 22(03), 1750018. <https://doi.org/10.1142/S1084946717500182>
- Zhan, Zajjin – Hlathwayo, Sandile – Fan, Yingjie – Cao, Yongjuang – Petrescu, Monica (2021). A Sentiment-Enhanced Corruption Perception Index. *IMF Working Papers*, 2021(192), 1. <https://doi.org/10.5089/9781513588889.001>